

Gilmutdinowa, Olga

Piotr Seifman - pierwszy dyrektor Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 39/3 - 4, 39-46

1994

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

*Olga Gilmutdinowa**
(Kazań)

PIOTR SEIFMAN – PIERWSZY DYREKTOR KAZAŃSKIEGO INSTYTUTU WETERYNARYJNEGO

W 1993 r. minęło 120 lat od założenia Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego. Była to wówczas trzecia wyższa uczelnia otwarta w Kazaniu¹. W Rosji Kazański Instytut był i jest jedną z ważniejszych uczelni weterynaryjnych, w ścianach którego narodziły się i rozwijały liczne szkoły i kierunki naukowe. Daleko za granicami Rosji znane są kazańskie szkoły anatomii patologicznej, terapeutów weterynaryjnych, zootechników, chirurgów. Nazwiska takich wybitnych uczonych, jak K. G. Bol, K. M. Golcman, N. P. Ruchładiew, I. P. Popow zdobyły sobie sławę i są chlubą ojczyznej weterynarii. W Instytucie dokonano poważnych prac, jak na przykład otrzymanie przez I. N. Langego szczepionki przeciw tzw. zarazie syberyjskiej (wąglikowi)². Zastosowanie tej szczepionki pozwoliło uratować miliony bydła. Po raz pierwszy w weterynarii rosyjskiej N. P. Ruchładiew stworzył atlas formalnych cząstek składowych krwi zdrowych zwierząt domowych. W Kazańskim Instytucie Weterynaryjnym akademik M. P. Tusznow rozpoczął opracowywać naukę o histolizatach, a uzyskane przez niego wyniki w tym zakresie nie utraciły aktualności do dzisiaj. On też w Kazaniu położył podstawy terapii tkankowej³.

Kazański Instytut Weterynaryjny stał się swego rodzaju *Alma mater* wykształcenia weterynaryjnego w Rosji. Wychowankowie Instytutu byli organizatorami wielu uczelni weterynaryjnych w Rosji. Do nich przede wszystkim należeli profesorowie K. R. Wiktorow i L. S. Sapożnikow, którzy byli założycielami Omskiego Instytutu Weterynaryjnego. Z inicjatywy profesora A. R. Jewgrafova został otwarty Moskiewski Instytut Weterynaryjny, przekształcony później w Moskiewską Akademię Weterynaryjną. Wielu absolwentów Kazańskiego Instytutu kierowało katedrami w nowo założonych uczelniach, w niektórych niemal cała kadra była skompletowana z wychowanków Instytutu Kazańskiego (uczelnie weterynaryjne w Troicku, Wiatce, Omsku)⁴.

Rozgłos Kazański Instytut Weterynaryjny zdobył nie tylko w Rosji, ale także i w Europie. Swą renomę w dużej części zawdzięcza pierwszemu dyrektorowi, magistrowi nauk weterynaryjnych, doktorowi medycyny, Piotrowi Seifmanowi.

Piotr Stefan Seifman urodził się 1 marca 1823 r. w Warszawie w rodzinie urzędniczej. W 1848 r. ukończył z wyróżnieniem Szkołę Weterynaryjną w Warszawie, otrzymując dyplom pomocnika weterynaryjnego, po czym rozpoczął pracę w majątku prywatnym⁵. Otrzymał w 1852 r. w Szkole Weterynaryjnej tytuł weterynarza został mianowany weterynarzem kwarantannowym w Ciechanowcu. W 1853 r. za badania nad ospą owczą otrzymał stopień naukowy magistra nauk weterynaryjnych⁶. Od 1858 r. został referentem przy Głównym Zarządzie Inspektora Lekarskiego dla Królestwa Polskiego⁷.

W tymże roku Piotr Seifman był delegowany za granicę⁸. Stan wykształcenia weterynaryjnego w tym czasie, tak w Rosji, jak i w Europie nie odpowiadał potrzebom ekonomiki. Wprawdzie obok samodzielnych uczelni weterynaryjnych przy uniwersytetach i akademiach (jak na przykład w Rosji) istniały katedry nauk weterynaryjnych. Nie bacząc na różnorodność programów w tych zakładach szkolnych, zaznaczyła się tendencja przygotowywania specjalistów praktyków, przy czym kierunek naukowy odchodził na drugi plan. Poziom wymagań oczekiwany od przyszłych specjalistów był niewysoki. Zaznajomienie się Seifmana z kwestią kształcenia weterynaryjnego w Niemczech, Francji, Belgii przekonało go o konieczności gruntownych zmian w tym zakresie. Studiując dokumenty kazańskiego okresu działalności Seifmana przychodzimy do konkluzji, że był on nie tylko poważnym uczonym, ale również reformatorem kształcenia weterynaryjnego. Seifman był głęboko przekonany o konieczności zorganizowania samodzielnych zakładów szkolnych o kierunku naukowym. Dla osiągnięcia tego celu – zdaniem Seifmana – było nieodzowne zabezpieczenie głębokiego teoretycznego wyszkolenia na równi z wysokim poziomem praktyki klinicznej przyszłych wysoko kwalifikowanych specjalistów. Treść programów należało rozszerzyć i pogłębić. Liczba obowiązkowych przedmiotów powinna wynosić nie mniej dwudziestu, pomocniczych nie mniej dziesięciu. Poważne studiowanie łaciny, języków obcych, przedmiotów z zakresu nauk społecznych winno stać się niezbędnym warunkiem w przygotowywaniu weterynarzy. Rozwój nowych kierunków w nauce weterynaryjnej sprawiał, że Seifman uważał, iż jest konieczne przygotowywanie przyszłych uczonych już od pierwszych lat ich studiów w uczelni. Takie idee reform wyższego kształcenia weterynaryjnego Seifman starał się wdrażać już w warszawskiej Szkole Weterynaryjnej, w której piastował stanowisko dyrektora⁹. Nieprzypadkowo więc Seifmanowi zlecono¹⁰ stanąć na czele otwartego w 1874 r. Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego.

Zdumiewa wytrwała energia Piotra Seifmana, z jaką zabrał się on do stworzenia uczelni weterynaryjnej. Jego zdaniem, tutaj nie mogło być drobnych problemów: wszystko było ważne. Przystępując od 1 stycznia 1874 r.¹¹ do pracy jako dyrektor nowej uczelni wkrótce zdołał rozwiązać liczne problemy organizacyjne: wynalezienie pomieszczeń dla instytutu, pozyskanie koniecznych urządzeń (przy czym sam zakupywał je nie tylko w Rosji, ale również za granicą), zorganizowanie kliniki, urządzanej we wszystko, co było niezbędne. Należy zaznaczyć, że klinicznemu przygotowywaniu studentów w Instytucie poświęcano wiele uwagi. Sam Seifman był

wyśmienitym klinicystą i pod jego kierownictwem oraz innych wykładowców zajęcia w klinice odbywały się codziennie od 15-ej do 19-ej godziny¹². Seifman wiele sił poświęcił na zorganizowanie instytutowej biblioteki naukowej. Książki napływały ze wszystkich krańców Rosji i zagranicy, przy czym nie podlegały one kontroli celnej i opłatom przywozowym. Dzięki wysiłkom pierwszego dyrektora w Instytucie została zorganizowana wspaniała biblioteka z bogatym księgozbiorem naukowym.

Najważniejsze – Piotrowi Seifmanowi udało się zwerbować do Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego kadre dobrych wykładowców, wśród nich przede wszystkim należy wymienić prosektora Petersburskiej Akademii Medyko-Chirurgicznej A. O. Strzedzińskiego¹³, powołanego na stanowisko profesora zwyczajnego oraz docenta tejże akademii I. N. Langego – na stanowisko profesora nadzwyczajnego.

Piotrowi Seifmanowi wiele się udało dzięki jego niestrudzonej energii. Wraz z rozstrzygnięciem spraw organizacyjnych wykonywał on dużą pracę pedagogiczną. Wykładał w Instytucie chirurgię, akuszerię, chirurgię operacyjną, terapię, diagnostykę fizyczną.

Dobrze orientując się i realnie oceniając możliwości ludzi Seifman nie obawiał się powierzać im pracy. Te cenne właściwości pomogły mu zjednoczyć dla wspólnych spraw instytutowych nie tylko sędziwych uczonych, ale także młodych wykładowców. Tak więc z Dorpatu Seifman zaprosił do Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego K. G. Blumberga, wówczas 26-letniego docenta, magistra nauk weterynaryjnych. Blumberg wkrótce stał się znanym profesorem, kierownikiem katedry anatomii patologicznej, w której przepracował dwadzieścia jeden lat¹⁴.

Doskonale rozumiejąc niezbędność ścisłych kontaktów uczelni weterynaryjnych Rosji i Europy, Seifman wprowadził regularne staże naukowe wykładowców Instytutu w uczelniach europejskich. Pozwoliło to wdrażać w proces nauczania ostatnie osiągnięcia nauki, stwarzało dobrą reputację Kazańskiemu Instytutowi Weterynaryjnemu. Wśród czterech uczelni weterynaryjnych, istniejących wówczas w Rosji¹⁵, Kazański Instytut Weterynaryjny szybko wysunął się na pierwsze miejsce w przygotowywaniu specjalistów¹⁶. Za dyrektorstwa Seifmana w Instytucie działało osiem katedr, przy czym przy katedrze anatomii i zoologii istniało zorganizowane przez pracowników katedry muzeum, a także ogólnoinstytutowa biblioteka naukowa, liczne gabinety naukowe, ogród botaniczny. Przy Instytucie była też szkoła weterynaryjna, w której szkolono felczerów.

Z inicjatywy Seifmana ustanowiono ścisłe kontakty z Cesarskim Uniwersytetem Kazańskim. Zdołał on wciągnąć do pracy w Instytucie utalentowanych naukowców z Uniwersytetu. Tak, na przykład, zaproszony na wykładowcę części teoretycznej farmakologii I. M. Dogiel¹⁷ przepracował w Instytucie 36 lat. Będąc człowiekiem pełnym pasji, Seifman potrafił pobudzić swoim entuzjazmem pracujących z nim kolegów. Wpływał na to, widocznie, osobisty urok Seifmana. Znany był następujący fakt, kiedy prosektor Uniwersytetu Kazańskiego I. G. Nawalichin, mający stopień doktora medycyny, postanowił pojechać za granicę na okres dwóch lat w celu przygotowania dysertacji na stopień naukowy magistra nauk weterynaryjnych. Podczas nieobecności I. G. Nawalichina katedrą kierował profesor fizjologii Uniwersytetu Kazańskiego N. O. Kowalski¹⁸. Ścisłe kontakty z Uniwersytetem Kazańskim przejawiały się i w tym, że studenci Instytutu Weterynaryjnego uczęszczali na poszcze-

gólne wykłady wspólnie ze studentami Uniwersytetu. Do marca 1881 r. przedmioty ogólnokształcące, takie jak historia i teoria literatury, język rosyjski, języki obce studenci Instytutu studiowali w Uniwersytecie.

Kierując się swoimi przekonaniem, Seifman dążył do stworzenia w Instytucie warunków dla przygotowywania przyszłych pracowników naukowych. Tak, na przykład, właśnie dzięki niemu został studentem Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego G. I. Gumilewski, w przyszłości profesor i dyrektor (rektor) Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego. Seifman stał się „ojcem chrzestnym” Gumilewskiego. Przekonał on utalentowanego studenta, aby nie przenosił się na Wydział Lekarski Uniwersytetu Kazańskiego, a poświęcił się weterynarii. Wystarał się też dla niego o stypendium rządowe. Wiadomo, że później Gumilewski pracował pod kierownictwem Seifmana jako asystent klinik. W 1879 r., będąc wówczas sekretarzem osobistym Seifmana, Gumilewski w jego imieniu przedstawił w Kazańskim Towarzystwie Ekonomicznym referat na temat usuwania zadżumionego bydła rogatego i sposobach stosowania tych metod w guberni kazańskiej¹⁹.

W związku z powyższą problematyką należy wspomnieć o dużej roli, jaką odegrał zaproszony przez Seifmana profesor Adolf Strzedziński (1823–1882) w przygotowywaniu kadry naukowej Instytutu. Strzedziński ukończył z wyróżnieniem (otrzymał specjalny list pochwalny) Akademię Medyko-Chirurgiczną w Petersburgu i został zatrudniony w macierzystej uczelni. Nieprzypadkowo Seifman wybrał Strzedzińskiego na wykładowcę. Strzedziński przepracował w petersburskiej Akademii Medyko-Chirurgicznej ponad dwadzieścia lat i zyskał sobie sławę utalentowanego badacza. W Kazańskim Instytucie Weterynaryjnym Strzedziński rozpoczął pracę z entuzjazmem. Utalentowany uczony i pedagog potrafił rozwinąć u studentów zamiłowanie do anatomii. Pod kierownictwem Strzedzińskiego rozpoczął poważnie zajmować się pracą naukową A. G. Czulowski²⁰, późniejszy dyrektor Warszawskiego Instytutu Weterynaryjnego. Strzedziński przy współudziale Gumilewskiego i Czulowskiego stworzył podstawy katedry anatomii i rozpoczął tworzenie muzeum anatomicznego, które z czasem stało się jednym z lepszych spośród takich muzeów w wyższych uczelniach Rosji. Strzedziński pracował w Kazańskim Instytucie Weterynaryjnym od 1 kwietnia 1874 r. do 15 sierpnia 1881 r. Odznaczony był orderami Świętej Anny trzeciego i drugiego stopnia. Posiadał rangę rzeczywistego radcy stanu²¹.

Spośród uczniów Seifmana, którzy przynieśli sławę Kazańskiemu Instytutowi Weterynaryjnemu, należy wymienić K. M. Golcmana, wybitnego uczonego, założyciela kazańskiej szkoły terapeutów weterynaryjnych, następnie dyrektora Instytutu. Ukończył on z wyróżnieniem Dorpacki Instytut Weterynaryjny i został skierowany na stanowisko asystenta do Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego do Katedry Patologii Szczegółowej i Terapii Wewnętrznych Niezaraźliwych Chorób Zwierząt Domowych. Profesorem tej katedry w tym czasie był Piotr Seifman. Pod jego kierownictwem Golcman wykonał i z powodzeniem obronił dysertację na stopień magistra nauk weterynaryjnych.

Wielce znaczącym wydarzeniem kazańskiego okresu działalności Seifmana było w 1878 r. ukończenie studiów przez pierwszych wychowanków Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego. Seifman doprawdy mógł się nimi szczycić. Spośród 37 osób, które ukończyły Instytut, 16 otrzymało dyplomy celujące na stopień weterynarza²².

Wśród nich byli znani w przyszłości uczeni, jak G. I. Gumilewski i G. A. Czulo-wski²³.

To wydarzenie zbiegło się z jubileuszem 25-lecia działalności naukowej i organiza-cyjnej P. Seifmana. W tym czasie zaszczycono go rangą rzeczywistego radcy stanu²⁴.

W Ministerstwie Oświecenia Publicznego byli zadowoleni z działalności Seif-mana, o czym świadczy decyzja o „pozostawieniu go na zajmowanych stanowiskach jeszcze przez pięć lat, od dnia uzyskanej wysługi dwudziestopięcioletniej, tj. od 24 kwietnia 1878 r.”²⁵.

Na wysokim poziomie profesjonalizm, erudycja, znajomość języków obcych to cechy charakterystyczne dla pracowników naukowych zaproszonych przez Seifmana do Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego. Stało się niemal normą dla wykładow-ców tej uczelni posiadanie stopni naukowych z zakresu weterynarii i medycyny. Do takich trzeba przede wszystkim zaliczyć P. Seifmana, K. M. Golcmana, N. G. Na-walichina. Wszystko to dodatnio oddziaływało na proces nauczania w Instytucie. Studenci otrzymywali wykształcenie nie tylko w zakresie specjalistycznych umie-jętności, ale również zyskiwali ogólną erudycję. Tak, na przykład, znany jest fakt, że student N. Korniłow przełożył kilkutomowe dzieło Moule *Historia medycyny weterynaryjnej*, które częściowo było opublikowane w „Uczonych zapiskach Kazan-skiego wietierinarnego instituta”²⁶.

Pierwsze cztery lata pracy Seifmana w Kazańskim Instytucie Weterynaryjnym (1874–1978) były najbardziej intensywnie. Nie bacząc na kolosalne obciążenia orga-nizacyjne, Seifman przede wszystkim pozostawał uczonym. W tym okresie opubli-kował co najmniej siedem prac, w tym obszerny, wydany w Warszawie po polsku, *Wykład o chorobach pomorkowych*²⁷.

Nadzwyczajny pęd do nauki był cechą charakterystyczną dla Piotra Seifmana – uczonego. Mając już stopień magistra²⁸ nauk weterynaryjnych, ukończył on w 1869 r. Wydział Lekarski Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Będąc już dyrektorem Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego, znanym już uczonym, Seif-man w 1874 r. w Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim zdał ustne i pisemne egzaminy na stopień doktora medycyny. Swoją dużą wiedzę teoretyczną starał się jak najszybciej wdrożyć do praktyki. Pod kierownictwem Seifmana przepro-wadzono ważniejsze przedsięwzięcia w walce z ciężkimi epizootiami, organizo-wano ekspedycje naukowe. Dużą wagę Seifman przywiązywał do propagowania weterynaryjnej wiedzy naukowej wśród ludności. Był członkiem–założycielem Galicyjskiego Towarzystwa Rolniczego, Wirtemberskiego Towarzystwa Wete-rynaryjnego, członkiem Societé Centrale de Médecine Vétérinaire w Paryżu, Warszawskiego Towarzystwa Lekarskiego, członkiem Honorowym Towarzystwa Praktycznych Weterynarzy w Petersburgu. Jego prace były publikowane w Pol-sce, Rosji, Francji, Niemczech, Austrii²⁹.

W związku z zamachem na Aleksandra II w 1881 r. studentów Kazania, w tym też i Instytutu Weterynaryjnego, ogarnęły niepokoje. Instytut na pewien okres został zamknięty³⁰, a wielu studentów zostało wydalonych z uczelni. Piotr Seifman, uważany ze względu na swoje poglądy za liberała, został zwolniony ze stanowiska dyrektora Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego. W tym czasie

był rzeczywistym radcą stanu, kawalerem rosyjskich orderów Świętej Anny trzeciego i drugiego stopnia oraz orderu Świętego Stanisława drugiego stopnia. Z Kazania Seifman został powołany przez austriackie Ministerstwo Wyznań i Oświaty do zorganizowania uczelni weterynaryjnej we Lwowie (Akademii Weterynaryjnej), którą zorganizował już w 1881 r. i został jej pierwszym dyrektorem (1881–1894). Następnie zamieszkał w Krakowie, gdzie na Uniwersytecie Jagiellońskim miewał wykłady weterynarii i policji weterynaryjnej. Zmarł w Krakowie 23 stycznia 1903 r. w wieku lat osiemdziesięciu³¹.

Przypisy

* Olga Michajłowna Gilmutdinowa jest kierownikiem Muzeum Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego.

¹ Dwie pozostałe to Cesarski Uniwersytet Kazański (założony w 1804 r.) oraz prawosławna Akademia Duchowna – *przypis J.R.*

² Zob. W. M. Koropow: *Istorija wietierinarii w SSSR*. Moskwa 1954 s. 139.

³ „Wietierinarija” 1979 nr 8 s. 79–80.

⁴ Zob. „Uczyenije zapiski Kazanskogo Gosudarstwiennogo wietierinarnogo instituta imieni N. E. Baumana” 1926 T. 37 s. 16; 1956 T. 58, jubilejnyj s. 127.

⁵ W dobrach Złotej u hr. Wodzickich – *przypis J. R.*

⁶ Stopień ten otrzymał od Rady Lekarskiej Królestwa Polskiego. Rozprawa magisterska Seifmana: *O ospie owczej*. Warszawa 1855 ss. 70 – *przypis J. R.*

⁷ K. Millak: *Seifman Piotr Stefan*. W tenże: *Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-bibliograficzny 1394–1918*. Lublin – Warszawa 1960–1963 s. 207–210 – *przypis J. R.* oraz Centralnyj Gosudarstwienyj Archiw Respubliki Tatarstan, fond 534 opis 5 l dzieło 6 karty 56–57.

⁸ W ciągu dwóch lat przebywał w szkołach weterynaryjnych w Wiedniu, Monachium, Stuttgartu, Alforcie, Lionie, Cureghem, Hanowerze, Berlinie i Dreźnie – *przypis J. R.*

⁹ Seifman, po powrocie z zagranicy, w 1860 r. został mianowany pomocnikiem (zastępcą) dyrektora Szkoły Weterynaryjnej w Warszawie, jednocześnie (w latach 1864–1873) prowadził wykłady epizootologii i policji weterynaryjnej na Wydziale Lekarskim Szkoły Głównej, a później Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. W 1865 r. został zarządzającym Szkołą Weterynaryjną, a w cztery lata później mianowano go dyrektorem tej uczelni. W 1869 r. na Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim uzyskał dyplom lekarza – *przypis J.R.*

¹⁰ Zlecenie to otrzymał od rosyjskiego Ministerstwa Oświecenia Publicznego – *przypis J.R.*

¹¹ Data wg st. stylu (tj. 12 I 1874 now. stylu). Zob. Centralnyj Gosudarstwienyj Archiw Respubliki Tatarstan, fond 534 opis 5 l dzieło 6 karta 4.

¹² Zob. *Otczet po Kazanskomu wietierinarnomu institutu za 1877 g.* Kazan’ 1878 s. 20.

¹³ Adolf (syn Józefa, Osipa) Strzedziński (1823–1882), Polak urodzony w Grodzieńskiem, rzucony od młodych lat na obczyznę, całe życie spędził w Rosji. Pozostawił kilka prac w języku rosyjskim, między innymi podręcznik *Anatomija domasznych żywotnych i dworcowych ptic* (Pietierburg 1862) – *przypis J.R.*

¹⁴ *60 let kafiedry patologiczeskoj anatomii pri Kazanskom zoowietierinarnom institucie*. Prof. K. G. Bol’. „Uczyenije zapiski Kazanskogo Gosudarstwiennogo zoowietierinarnogo instituta im. N. E. Baumana” 1937 T. 47 s. 28.

¹⁵ Były to uczelnie w Dorpacie, Charkowie, Warszawie i Kazaniu – *przypis J.R.*

¹⁶ Zob. „Uczyenije zapiski Kazanskogo Gosudarstwiennogo wietierinarnogo instituta” 1956 T. 63 s. 37.

¹⁷ Jan Dogiel (1830–1916), Polak urodzony na Litwie, długoletni profesor zwyczajny i zasłużony Cesarskiego Uniwersytetu Kazańskiego, autor licznych prac opublikowanych w

rosyjskim piśmiennictwie naukowym, polskim i niemieckim, wśród których wiele pozostało w związku z weterynarią – przypis J.R.

¹⁸ Zob. *Kratkij otczet o sostojanii Kazanskogo wietierinnarного instituta za czetyriechgodicznyj pieriod jego suszczestwowanija (so wriemieni otkrytija w 1874 godu)*. Kazan' 1878 s. 5.

¹⁹ Centralnyj Gosudarstwiennyj Archiw Rjespubliki Tatarstan, fond 534 opis 5 l. *Awto-biografija G. I. Gumilewskiego*, karta 6.

²⁰ Georgij Czułowski (zm. w 1917 r.), Rosjanin, dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał w Kazaniu w 1878 r., a następnie w 1881 r. tamże magistra nauk weterynaryjnych. Jako profesor zwyczajny Kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego przeniesiony został do Warszawy, gdzie w latach 1890–1904 był dyrektorem Warszawskiego Instytutu Weterynaryjnego. Przeprowadził całkowitą rusyfikację tegoż Instytutu, ale również rozpoczął budowę nowych gmachów uczelni na Grochowie, do których Instytut z centrum Warszawy przeniósł się w 1901 r. – przypis J.R.

²¹ Centralnyj Gosudarstwiennyj Archiw Rjespubliki Tatarstan, fond 534 opis 5 l. dzieło 17 karty 35, 38.

²² Zob. *Kratkij otczet...*, dz. cyt. s. 24.

²³ Dodajmy, iż nieco później uczniem Seifmana był również Nikołaj Mari (1858–1921), który dyplom lekarza weterynaryjnego otrzymał w Kazaniu w 1881 r., a stopień magistra nauk weterynaryjnych tamże w 1891 r. Był on wykładowcą patologii ogólnej i anatomii patologicznej w Warszawskim Instytucie Weterynaryjnym (1891–1902), następnie profesorem patologii porównawczej i epizootologii w Cesarskiej Wojskowej Akademii Medycznej w Petersburgu, od 1916 r. dyrektorem ewakuowanego z Warszawy Instytutu Weterynaryjnego w Nowoczerkasku. Nikołaj Mari był najwybitniejszym z profesorów Rosjan pracujących w warszawskiej uczelni weterynaryjnej, pozostawił po sobie cenną spuściznę piśmienniczą z zakresu antropozoologii, promiennicy, metodyki bakteriologicznej. Jako człowiek i uczyony zdobył sobie wielki autorytet wśród ówczesnych studentów Polaków Warszawskiego Instytutu Weterynaryjnego – przypis J.R.

²⁴ Centralnyj Gosudarstwiennyj Archiw Rjespubliki Tatarstan, fond 534 opis 5 l. dzieło 6 karta 6.

²⁵ Zob. *Otczet po Kazanskomu wietierinnarnomu institutu za 1878 god*. Kazan' 1878 s. 7.

W carskiej Rosji po przepracowaniu w danym resorcie 25 lat przechodziło się na emeryturę – przypis J.R.

²⁶ Zob. *Kratkij otczet...*, dz. cyt. s. 12.

²⁷ P. Seifman: *Wykład o chorobach pomorkowych (Epizootiologia)*. Cz. 1. Warszawa 1874 ss. 268. Część druga zatytułowana *O chorobach pasożytnych i o chorobach stadnych niezaraźliwych zwierząt domowych* została wydana w Warszawie w 1881 r. (ss. 266 i 522 w serii wydawniczej „Biblioteka Umiejętności Lekarskich”). Inne prace Seifmana z tego okresu to między innymi: *Ob otkrytii Kazanskogo Wietierinnarного Instituta*. Kazan' 1874 ss. 14; *Trichiny i trichinnaja bolezń (trichinae et trichinosis)*. Petersburg 1877 ss. 70 (odbitka z trzyczęściowej rozprawy zamieszczonej w „Archiw wietierinnarnych nauk” 1888); *Torżestwiennyj akt Kazanskogo Wietierinnarного Instituta 30-go awgusta 1878*. Kazan' 1878 ss. 73. Por. „Uczenyje zapiski Kazanskogo Gosudarstwiennogo wietierinnarного instituta im. N. E. Baumana” 1956 T. 63, *jubilejnyj* s. 26; K. Millak: *Słownik...*, dz. cyt. s. 209.

²⁸ Stopień magistra w Rosji carskiej odpowiadał mniej więcej stopniowi doktora w Niemczech, Austrii i innych krajach europejskich – przypis J.R.

²⁹ K. Millak w cytowanym w przypisie 7 *Słowniku* wymienia 87 prac Seifmana – przypis J.R.

³⁰ „Uczenyje zapiski Kazanskogo wietierinnarного instituta” 1960 T. 78 s. 48.

³¹ K. Millak: *Seifman Piotr Stefan*. W tenże: *Słownik...*; L. M. Krapiwier: *P. T. Zejfan. „Wietierinnarija”* 1963 nr 9.

Z języka rosyjskiego przełożył i przypisy uzupełnił
Jerzy Róziewicz

Olga M. Gilmutdinova

PIOTR SEIFMAN – FIRST DIRECTOR OF THE KAZAN VETERINARY INSTITUTE

Piotr Seifman (1823–1903) was one of the most eminent representatives of Polish veterinary science. His outstanding activity as a reformer of veterinary training led the Russian Ministry of Public Education to entrust him with the task of organizing a tertiary-level veterinary school at Kazan. He became director of the school that he had organized, and held the post from 1874 to 1880. He was later asked by the Austrian to organize the Veterinary Academy at Lwow (Lemberg).

Discussed in the article are Seifman's achievements in organizational work and in scientific research, which were of great importance for the shaping of the Kazan Veterinary Institute in the first years of its existence.